

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

Articulus II. De quibusdam exceptionibus in particulari.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

2197. Tertia est, quæ datur filiofamilias, sine consensu patris, mutuum accipientis ex *Senatusconsulto Macedoniano*; si enim ex eo conveniatur, & ipsi, & fidejussori ejus competit hæc exceptio, cit. L. 7. quarta exceptio *restitutionis in integrum* competens Minori 25. annis; nam, & hæc mixta est, & datur etiam ejus fidejussori, si is dolo Adversarii deceptus sit; secus si sui facilitate, cit. L. 7. junctâ gloss. V. *idem* dicitur, juxta L. *in causa* 16. ff. de *Minorib.* aliæ denique dicuntur *civiles*, quod inductæ sint à jure civili, ut juramenti, rei judicatæ, fori declinatio, &c. aliæ *Prætorie*, quod à Prætoribus propter naturalem æquitatem, ut exceptio doli, metus, &c.

ARTICULUS II.

De quibusdam exceptionibus in particulari.

2198. **A** Gemus hic solum de illis, quas ipse Imperator in *instit. h. t.* proponit, ut appareat naturalis æquitas *Exceptionum*, quibus Reis in judicio conventis subvenitur; cum enim sæpe contingat, quod quis metu coactus, dolo inductus, vel errore lapsus, alteri quid promittat; & super eo præstando in judicio conveniatur, succubitur in causa contra naturalem æquitatem, nisi ei concessum foret, Actori opponere metum, dolum, errorem, quo stante multum infirmari potest actio; & Reus ex æquo se tueri; merito ejusmodi exceptiones adinventæ sunt, ut cuique jus suum indemne servetur; vel, si læsum est, reparetur; id, quod proprium *justitiæ*, cujus Sanctas leges in judicio defendere, ac observare, vi sui muneris, in conscientia tenetur; his præmissis:

2199. Quinquè species exceptionum loco cit. enumerantur. 1. est exceptio, *quod metus causa*; quod contingit, cum in judicio aliquid à Reo petitur ex aliquo actu positivo, vel negativo, ad quem injustè coactus est metu gravi, coactione conditionatâ, pluribus expositâ l. 4. *decret. à num.* 389. Circa istam exceptionem not. hanc non concedi filio contra parentem, in cujus potestate est; sic enim habetur in L. 4. §.

fin. ff. de doli mali, & metus except. ibi: *ilud sciendum est, hanc exceptionem de Metu cum objicere debere, qui metum non à parente passus est, in cujus fuit potestate.* Deinde exceptio doli, & metus causa æquiparantur in jure, quoad vim excipiendi, ex dict. L. 4. §. 29. *Metus causa exceptionem Cassius non proposuerat, contentus doli exceptione, quæ est generalior: sed utilius visum est, etiam de metu opponere exceptionem; sed exceptio doli non datur erga parentem: ex cit. L. 4. §. 16. ibi: si autem non ex peculiari causa de dolo excipiatur; tum de eo duntaxat excipi oportet, qui admissus sit in ipso negotio, quod geritur: ergo nec datur exceptio quod metus causa contra parentem. Unde, quando dicitur, exceptionem doli non competere filio contra parentem, non est propterea, quod pariat infamiam juris; sed quod etiam quandam boni nominis fugillationem apud homines, ut constat ex cit. L. 4. §. 11. ibi: *adversus parentes, patronosvè, nequè doli exceptio, nequè alia quidem, quæ Patroni, Parentisvè opinionem apud bonos mores sugillet, competere potest; opponere autem, aliquid per parentes injusto metu à filio extortum esse, sugillat famam eorum apud homines; ergo.**

2200. Altera species exceptionum inibi adductarum est *exceptio doli mali*; propter quem Reo (si fortasse læsus est in contractu, qui tamen propter interventum doli non sit ipso jure nullus) succurritur, rescindendo ejusmodi contractum, probato dolo; quia verò *sine dolo malo potest aliud agi, aliud simulari*, ut habetur L. 1. ff. de *dolo malo*, sicut faciunt, qui per hujusmodi dissimulationem tuentur sua, vel aliena; ex simulatione non rectè probatur dolus; *hunc enim ex indicibus perspicuis probari convenit*, ut dicitur L. 6. C. de *dolo malo*. Cæterum, qui æquitate defensionis infringere actionem potest, exceptione doli mali tutus est per L. 12. ff. de *doli mali except.* & ideo vocatur exceptio *generalis*, & latissimè patet; opponique potest non tantum, si ante actionem intervenit; sed etiam, si in ipsa intentione actionis. Tametsi autem actio de dolo malo infamet Reum, *se exinde condemnatur*, ut dicitur L. 1. ff. de *his*, qui notantur infamiâ; non

non tamen idem est de exceptione; nam ex hac nemo *condemnatur*; quia per eam nihil petitur.

2201. Tertia est exceptio *in factum promittentis ex errore*; quo videtur sequi, si Reus, super promisso; vel contractu Conventus, Actori opponat, *ex errore* se promississe, vel contraxisse, ac id probet legitime, illum liberari. Sed hoc indefinite non procedit; nam, esto quis contraxerit matrimonium cum errore circa solam qualitatem, non liberabitur propterea; videtur igitur solum procedere de casu, quo contra factum, ex quo Reus convenitur, allegari potest illum processisse ex errore, *quoad substantiam*, vel qualitatem redundantem in substantiam; quod amplius exposuimus *lib. 4. à n. 1067.* Videtur tamen hic addendum, quod, si error in Reo contineret, seu conjunctam haberet injustitiam (ut si dolo Actoris inductus esset, vi, vel metu) locus foret, rescindendo contractui, ut alias diximus.

2202. Quarta est exceptio *non numerata pecunia.* Pro intelligentia hujus exceptionis supponendum, *mutuum civile* dici, quod quidem in conscientia obligationem non parit, sed tamen aliquam civilem obligationem inducit: & contingit, quando quis sive ex nimia precipitantia, & cupiditate accipiendi pecuniam, sive ex quadam confidentia, antequam ipsi numeretur pecunia, scribit Schedam, qua fatetur, se tot aureos ex causa mutui à Titio accepisse; ex qua Scriptura nasci videtur praesumptio, quod acceperit pecuniam: nihilominus ob frequentes fraudes, quibus aliqui retentâ Syngraphâ nihil deinde numerarunt, & tamen vi Syngraphæ debitum exegerunt, jura succurrerunt putatio debitori per exceptionem *non numerata pecunia.*

2203. Supponend. 2. de hoc casu, & exceptione in *Institut. de obligat. liter.* sic haberi: *planè, si quis debere se scripserit, quod sibi numeratum non est, de pecunia minime numerata post multum temporis exceptionem opponere non potest, &c.* Multum autem tempus in hac exceptione antea quidem ex principalibus Constitutionibus usque ad *quinquennium* procedebat; sed, ne Creditores diutius possint suis pecuniis forsitan defraudari: per Constitutionem

nostram tempus coarctatum est, ut *ultra biennii metas* hujusmodi exceptio minime extendatur.

Circa praesentem casum, & legem not. 1. intentionem legis esse, cavere duplicem fraudem; unam *ex parte Mutuantis*; alteram, *ex parte Mutuatarii*; ex parte illius, ne retentâ Syngraphâ, & pecuniâ (in mutuum promissâ) non numeratâ, nihilominus à Mutuatario, vi Syngraphæ, debitum exigat: ex parte hujus, ne fortè verè acceperit numeratam pecuniam, & tamen postea repetenti mutui solutionem, opponat exceptionem non numeratâ pecuniæ. Not. 2. prioris intuitu dari *biennium* ad excipiendum, & conjici onus probandi in mutuantem: posterioris intuitu negari *post biennium* exceptionem, & praesumi pro Syngrapham habente. Not. 3. si Mutuatarius pecuniam numeratam, mutuantem datâ Syngraphâ de accepta pecunia, saepius exactam pecuniam obtinere non potuit, posse illum, non expectatâ mutui solutione, per Actorem exigat, contra hunc movere querelam, vel ad numerandam pecuniam, vel ad Syngrapham restituendam; quibus positis:

Quaestio est. 1. quid agendum in hoc casu, si Mutuans, qui retentâ Syngraphâ non numeravit pecuniam, ante finem biennii moriatur? 2. quem effectum jure habeat per suam querelam Mutuatarius? 3. in quantum hæc exceptio detur? 4. quam solennitatem adhibere debeat per querelam condicens, seu repetens Syngrapham? 5. an Reus etiam elapso biennio audiatur, ut probet pecuniam non numeratam, non obstante Syngraphâ, qua fatetur, si pecuniam accepisse? Ad 1. Resp. ex L. 8. C. de non numerata pecunia, ibi: *si intra legibus definitum tempus, qui cautionem exposuit, nullâ querimoniam usus, defunctus est, residuum tempus ejus hæres habebit tam adversus Creditorem, quam adversus ejus hæredem.* Quod si verò eam movit, sed non perduxit ad finem, *hæredibus convenit perpetuò*, ibid. Sin autem questus est, exceptio non numeratâ pecuniæ hæredi, & adversus hæredem, ejus perpetuò competit.

Ad 2. Resp. verum esse, quod contra Reum, adversus quem stat propria Scriptura,

ptura, præsertim agnita, ut propria militet ipsa ejus Confessio in omnibus aliis contractibus; ut habetur L. 13. C. de non num. pec. ibi: *cum suis Confessionibus acquiescere debeat; nihilominus in L. 3. C. eod. excipi contractum mutui, ibi: si ex cautione tua, licet hypothecâ datâ, conveniri caperis, exceptione oppositâ seu doli, seu non numeratæ pecuniæ, compellitur petitor probare, pecuniam tibi esse numeratam, quo non impleto absolutio sequetur.* Ad 3. Resp. quòd detur in tantum; quantum non accepit illius, quòd se accepisse scribit per L. 2. C. h. t. ibi: *minorem pecuniam te accepisse, & majorem cautionem interposuisse, si apud eum, qui super ea re cogniturus est, constiterit, nihil ultra, quàm accepisti, cum usuris in stipulatam deductis, restituere te jubebit; & L. 9. C. eod. ibi: cum ultra hoc, quòd accepit, obligari neminem posse constet, & si stipulatione interpositâ placita Creditor non dederit, in factum esse dandam exceptionem convenit.*

2207.

Ad 4. Resp. requiri, quòd exceptio non numeratæ pecuniæ fiat per Scripturam, ex L. 14. §. 4. C. eod. ibi: *in omni verò tempore, quòd memoratæ exceptioni taxatum est, ei licebit, cui talis exceptio, vel denuntiationibus Scripto missis querelam non numeratæ pecuniæ manifestare ei, qui numerasse eam, vel alias res dedisse in Instrumento Scriptus est: vel, si abesse eum his locis, in quibus contractus factus est, contigerit, in hac quidem alma Urbe, apud quemlibet ordinarium Judicem; in Provinciis verò apud viros charissimos, Rectores earum, vel Defensores locorum, eandem querelam manifestare, eoque modo perpetuam sibi exceptionem efficere.*

2208.

Ad 3. distinguendum est inter casum, quo hæc exceptio transfert onus probandi in Creditorem; & eum, quo solum admittitur, etiam elapsò biennio, ut ipse se suis probationibus elidat Creditoris præsumptionem, fundatam in Syngrapha Rei, seu debitoris, quâ fatetur, sibi pecuniam numeratam esse; primum, elapsò biennio ei non conceditur; nam huic Privilegio expressè tanquam terminus statutum est biennium, ut constat ex dict. à n. 2203. secundum autem probabilius affirmatur; hujus ratio est, quia dicta præ-

Tom. II.

sumptio non est juris, & de jure; sed juris tantum, quæ admittit probationem in contrarium; ut constabit ex responsionibus ad ea, quæ in oppositum adducuntur.

Hinc not. quando in legibus dicitur, eum, qui super solutine mutui convenitur, si intra biennium non opposuit exceptionem non numeratæ pecuniæ, nullo modo amplius queri posse, & omninoolvere debere; leges agere de exceptione privilegiata, onus probandi conjiciente in Creditorem; non autem probatione elidente præsumptionem, fundatam in sua Syngrapha; nam illud ei negant, neglecto biennio; quòd vi earum habuisset jure communi, non negant ei: at vi Privilegii habuit, intra biennium opposita exceptione non numeratæ pecuniæ, onus probandi numeratam conjicere posse in Petitorem; non autem, quòd habet jure communi; ergo.

2209.

Not. 2. quando in L. 14. §. 2. de quâ supr. habetur, quòd post præstituros 30. dies non liceat dicere, pecuniam non esse numeratam; non rectè inferri, quòd Reus ad probandum, pecuniam non esse numeratam, admitti non debeat; sed solum, quòd non liceat ei hoc dicere, conjiciendo onus probandi in Adversarium. Nec per hoc sequitur, quòd Syngrapha tali casu (si etiam post biennium probationes ejus audirentur) nihil faceret ad obligationem; faceret enim adhuc ad obligationis præsumptionem, & solvendum debitum, si Reus non probaret id, quòd pro sui defensione etiam jure naturæ illi concessum est, Quare non rectè arguitur ex eo, quòd unus modus se defendendi Reo negetur post lapsum certi termini (v.g. reciciendo onus probandi in Adversarium) eo ipso etiam negari quemvis alium; imò potius oppositum sequitur, ut uno negato, alterum censeatur permissum.

2210.

Not. 3. plures casus in jure inveniri, quibus non admittitur exceptio pecuniæ non numeratæ; primò enim non admittitur de Confessione depositi, Tributi soluti, solutæ dotis, per Apocham distinctam à confectione instrumentorum dotalium, illiquè superadditam, ut habetur L. 14. §. 1. C. de non numerat. pecun. Deinde si Debitor, seu Reus agnosceus cautionem, usuras solvit per L. 4. C. eod. ibi:

2211.

Dddd

cum

cum fidem cautionis agnoscens, etiam solutionem portionis debiti, vel usurarum feceris, intelligis, te de non numerata pecunia nimium tardè querelam deferre. Demum, si transactio intervenit, L. 1. r. C. cod. ibi: *si transactionis causâ dare Palladio pecuniam stipulanti spondidisti, exceptione non numerata pecunia defendi non potes.*

2212. Si autem Debitor, vel negans Scripturam, vel pecuniam accepisse, convinatur, dubitari potest, quæ sit ejus pœna? Resp. eam declarari in Authent. desumpta ex Novella 18. c. 5. quæ sic habet: *qui propriam Scripturam, qua convenitur, abnegat, vel numerationem inficiatur, convictus in duplum condemnatur, nisi Sacramento illato confiteatur.* Tunc enim non punitur, nisi in expensas circa probationes factas, Actoris juramento declarandas. At, si post numerationis inficiationem prætendat solutionem; omnino solidum exigitur, nec prodest jam facta solutio. Contra, si Actor literas suas à Reo prolatas abneget, eadem sit & pœna, & jurisjurandi forma.

2213. Quinta demum exceptio est, *pacti de non petendo.* Si pactum sit de nunquam petendo, Creditor censetur remittere debitum; & si deinde peteret nihilominus, meritò illi opponeretur exceptio talis pacti, quâ probatâ prius elideret intentionem, & actionem Creditoris; si autem sit præcisè pactum non petendi, potest varios habere sensus. 1. non petendi, nisi tempore, quo aliàs mutuum consuevit solvi; 2. non petendi in propria personâ sua; 3. non petendi à personâ ipsius debitoris; in tali casu non esset locus exceptioni de non petendo v. g. ubi venit tempus consuetum pro solutione mutui; nec etiâ si peteret ab hæredibus debitoris; aut si peterent hæredes Creditoris, quia pactum ponitur non porrigi ad istos casus: in dubio autem, quâ intentione pactum conceptum sit? Resp. ex L. 7. aliàs 8. §. 3. ff. de pact. præsumi, conceptum animo, remittendi debitum; pactorum enim, ut dicitur cit. L. quædam in rem sunt; quædam in personam: *in rem sunt, quoties generaliter paciscor, ne petam: in personam, quoties ne à persona petam, id est, ne à Lucio, Titio, petam.* Utrum autem in rem, an in personam pactum factum sit, non minus

ex verbis, quàm ex mente convenientium æstimandum est. Plerumquè enim persona pacto inferitur, non ut personale pactum fiat, sed ut demonstrètur, cum quo pactum factum est.

ARTICULUS III.

De exceptionibus dilatoris.

2214. **E**Xceptiones dilatoria. §. 8. & 9. in sit. h. t. vocantur temporales; peremptoria autem perpetua. Perpetua sunt, quæ semper agentibus obstant, & semper rem, de qua agitur, perimunt; qualis est exceptio doli mali, & quod metùs causâ factum est, & pacti conventi, cum ita convenerit, ne omnino pecunia detur. Temporales atquè dilatoria sunt, quæ ad tempus nocent, & temporis dilationem tribuunt, qualis est pacti Conventi, cum ita convenerit, ne intra certum tempus ageretur, velut intra quinquennium. Ex hoc colligitur, rationem perpetui, & temporalis hic non desumi à tempore, quò ejusmodi actiones durant; sed ab eo, quò dilatoria actionem non omnino perimant; secus peremptoria; unde & istæ dantur quandoquè non semper, sed solum ad certum tempus; & illæ subindè etiam in perpetuum, nimirum, ut nullò tempore expirent.

2215. Quid porro, & quotuplex sit exceptio dilatoria? constat à n. 2189. Ex his prima est exceptio *declinatoria fori*, seu *incompetentia*, de qua diximus à n. 2194. circa istam exceptionem quæstio est. 1. quando ea opponi debeat? 2. qualiter proponi debeat? 3. an Judex super exceptione opposita cognoscat? 4. quæ sit pœna Advocati negligentis hanc exceptionem? 5. qualiter Judex, contra quem opponitur hæc exceptio, possit Actorem condemnare in expensas, qui Reum vocavit ad forum incompetens? Ad 1. Resp. quòd opponi debeat statim in principio litis; aliàs enim jurisdictio Judicis, contra quem opponitur, prorogabitur, si prorogationis capax sit, ut dicitur L. fin. C. de except. ibi: *prescriptionem fori in principio litis litigatoribus opponendam esse legum decrevit auctoritas;* quòd confirmari potest ex respon. ad 4. Ad